עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פט"ו מהלכ' שבת הלכה טו טור ש"ע א"ח סי' שעב סעיף כ וסי' שעג סעיף ו:

◆

רבינו חננאל

גידוד ה' טפחים. פי' כמו סלע גבוה ה' טפחים ובנה מחיצה עליה ה' טפחים, אין מצטרפין לעשרה. דבעינן אי כולו בגידוד אי כולו במחיצה. מיתיבי ב' חצירות זו למעלה מזו כו', הנה גידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפו. ופריק רבה מודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה, כלומר הואיל ויש למעלה ממנה עשרה טפחים. ואקשינן אי הכי תחתונה תיערב לעצמה דהא סלקו ממנה מחיצות, אבל העליונה לא תיערב אפילו לעצמה דהא לית ליה מחיצתא והנה התחתונה אוסרת עליה, וזהו פי' לא תערב לא אחד ולא שנים, כלומר לא תיערב לא לעצמה ולא עם התחתונה. ופריק רבא בר עולא כגון שהיתה העליונה מגופפת, פי' סתומה והולכת עד עשר אמות. לפיכך העליונה ערבה לעצמה והתחתונה לעצמה. אי הכי שהעליונה מגופפת עד עשר אמות, אימא סיפא פחות מיכן מערבין אחד ואין מערבין שנים, אמאי איבעיא העליונה תערב חד, דהא ליכא ביניהן מחיצה עשרה טפחים, ואיבעיא תערב שנים, כלומר תערב לעצמה דהא מגופפת עשרה. ודחי רבה, כגון שנפרצה תחתונה במלואה לעליונה. אי הכי תחתונה תערב עם העליונה דהא אית לה מחיצתא, והנה רואה פני עשרה ונעשית עכשיו העליונה והתחתונה כאחת, אבל עליונה לא חד תערב ולא תרי תערב, דהא נפרצה עליה התחתונה א). חד נמי לא תערב דהא [אית] לה מחיצה. ופריקנן אין הכי נמי וכו'. ואסיקנא הילכתא גידוד ה' ומחיצתא ה' מצטרפין. בעי רב הושעיא דיורין שבאו בשבת מהו שיאסרו. ופשטנא מיהא דתנן חצר גדולה וכו'. ואוקימנא בשנפרצה מבעוד יום. אבל נפרצה בשבת מותרת אפילו הקטנה. דאיבעיא לן עירב דרך חלון ונסתם החלון מהו, לטלטל מזה לזה דרך פתח וכיוצא בו. וכן מי שעירב מחצר לחצר דרך הפתח ונסתם הפתח בשבת מהו לטלטל מחצר זו לחצר זו דרך חלון אחר שנסתם הפתח. ואיפשיט שבת שהותרה למקצתה הותרה כולה. ש"מ דיורין הבאין בשבת אין אוסרין ולא נאסרין. איתמר כותל שבין [שתי] חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין באותה חצר אלא בד' אמות וכו'.

א)גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו בגידוד או כולו במחיצה מיתיבי שתי חצירות זו למעלה מזו ועליונה גבוהה מן התחתונה עשרה טפחים או שיש בה גידוד חמשה ומחיצה חמשה מערבין שנים ואין מערבין אחד פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אמר ב)(רב) מודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה אי הכי תחתונה תערב שנים ולא תערב אחד עליונה לא תערב לא אחד ולא שנים אמר רבה בר עולא כגון שהיתה עליונה מגופפת עד עשר אמות אי הכי אימא סיפא פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אי בעיא חד תערב אי בעיא תרי תערב אמר רבה בריה דרבא כגון שנפרצה התחתונה במלואה לעליונה אי הכי תחתונה חד תערב תרי לא תערב עליונה אי בעיא תרי תערב אי בעיא חד תערב אין הכי נמי וכי קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה ג)דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין אשכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא (א) אמר ליה תני מר מידי במחיצה אמר ליה לא א והלכתא גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין בעי רב הושעיא דיורין הבאין בשבת מהו שיאסרו אמר רב (ב) חסדא תא שמע ד)חצר גדולה שנפרצה לקטנה הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה אמר רבה אימר מבעוד יום נפרצה אמר ליה אביי לא תימא מר אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה דהא מר הוא דאמר ה)בעי מיניה מרב הונא ובעי מיניה מרב יהודה עירב דרך הפתח ונסתם הפתח עירב דרך חלון ונסתם החלון מהו ואמר לי שבת כיון שהותרה הותרה אתמר כותל שבין שתי חצירות שנפל רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד"א ושמואל אמר

זה

גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין. בפרק שני דגיטין (דף טו:) פי' בקונטרס כגון ט)בית עמוק חמשה ויש לו מחיצות חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רה"י וקשיא לר"ת דהא אמר בפרק בתרא (דף נט:) דבור וחוליתה מצטרפין ובשמעתא נמי אמר דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני י' אלא יש לפרש גידוד חמשה גבוה חמשה ונפקא מינה בשתי חצירות זו למעלה מזו ולעליונה כדאמר הכא וצ"ע לענין שבת אם יש (ד) י)(לפרש כשיש) תל ברה"ר גבוה חמשה ורחב ארבעה ועל גביו עשו מחיצה חמשה שהזורק מרה"ר לתוכו חייב ומתוכו לרה"ר פטור: **וכי** קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה. וא"ת לעיל כדפריך עליונה לא תערב לא חד ולא תרי אמאי לא משני הא דקתני מערבין שנים ואין מערבין אחד אתחתונה ויש לומר משום דמשמע ליה מערבין שנים אתרוייהו:

לא תימא אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה. קשה דהכא אמר אביי דרבה סבר כשמואל דאמר שבת הואיל והותרה הותרה וא"כ תיקשי דאביי גופיה אמר (שבת דף כב.) כל מילי דמר עביד כחומרי דרב בר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד כו' ואין לומר דמש"ה לא חשיב (ה) הא דהכא משום דרב הונא ורב יהודה נמי סברי כשמואל דהא בגמרא איכא דסברי כשמואל דהא בפרק המוציא (שבת פא.) משמע דסבר רבי יוחנן כסתם משנה דנזיר חופף ומפספס ומיהו י"ל דהכי פריך בהמוציא ומי מצי ר' יוחנן למימר דבר שאין מתכוין אסור דלא כסתם משנה דנזיר אפילו איכא סתמא אחרינא כדאשכחן בכילה (דף כג:) מאי אולמיה האי סתמא מהאי ואין לרבי יוחנן נמי לפסוק כשום אחת בלא ראייה אי נמי יש לומר הא דעביד כחומרי דרב היינו בעלמא לבד מעירוב ואבל דהלכה כדברי המיקל בהם או שמא כיון דזימנין הך קולא הויא חומרא כגון דנאסר במקצת שבת דמהאי טעמא נאסר לכל השבת לא חשיב ליה מחומרי דרב דלרב לית ליה הואיל והותרה הותרה ולית ליה נמי הואיל ונאסר נאסר: **שבת** כיון שהותרה הותרה. פירשתי בפרק קמא (דף יז. ד"ה עירוב): **אין** מטלטלין בה אלא בארבע. בכלים ששבתו בבית לר"ש: ה)**חייב** דברי ר"א. בגמ' מוקי לה במקום מחילה הפרוצה וכגון שבשני לאסיה לא נשאר כלל משתי מחילות שבצידה שמקום מחילה זו שנפרצה אינו תוך מחילות הנשארות ובלישנא קמא מוקי לה כגון שאבדה להם דרך באותו מקום ויכרנו להם מקום מחילות להיות שלהן ללכת דרך שם בשביל דרכם שאבדו שם ור"א לטעמיה דאית ליה מה שבררו בררו ורבנן סברי דאין להם כח לברור הלכך אף על פי שעוברים שם אינו רה"ר כיון שלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדאמרינן בפרק שני (דף כב:) גבי שבילי בית גלגול קאמרת ומתוכה דקאמר ר"א לאו דוקא מתוכה אלא משום דנקטו רבנן מתוכה קאמר איהו נמי מתוכה כדקאמר בגמרא והכי קמהדרי ליה רבנן אי אתה מודה שאם הוציא מתוכה לרה"ר שהוא פטור אבל אסור שאין לרבים כח שם ולכך אינה נעשית רה"ר אפילו נפלו כל המחילות סביב והוי כרמלית הכא נמי מקום מחילה תודה שיהיה כרמלית שאין להם כח בבירתן והא דשבקי רבנן רה"י כדנקט ר"א ונקטי רה"ר משום דר"א דיבר על מקום מחילה שיהא רה"ר וקאמר שאם הוציא מתוך החצר שהיא רה"י למקום מחילה חייב אבל רבנן דמיירי במוציא ומכניס לתוכו ממש ואפילו כשנפלו כל מחילותיה נקטי רה"ר שאלה הנזכר במשנה ולא רצו למינקט שאם הוציא מתוכה לחצר שאלה משום דלא נזכר במשנתנו שהיה חצר אללה אי נמי להכי נקטי רה"ר להוכיח שתוכה חלוק הרבה מרה"ר שאם לא היה חלוק הרבה היה מותר להכניס מרה"ר לתוכה אבל כמה שפטור המוציא מרה"י לתוכה אין להוכיח שחלוק הרבה דאפילו אין חלוק אלא מעט מרה"ר פטור המוציא מרה"י לתוכה כיון שאין רה"ר ממש:

ואיבעית

גידוד חמשה. אלא שקרקעיתה גבוה חמשה טפחים והוסיפו על אותו גובה מחילה ה': **מודה רב חסדא בתחתונה.** דלגבה הויא מחילה אבל לגבי עליונה לאו מחילה היא שאינה רואה את פני עשרה למחילתה ולאו הוי כוליה בגידוד שפיר טפי משום דמשתמשא להדיא עד סוף הגידוד ורואה גובהה יותר על חברתה עשרה ומינכרא מחילתה: **תחתונה תרי תערב.** כלומר לעצמה תיערב דיוריה ולא עם עליונה שהרי מחילה ביניהם אבל עליונה אפילו לעצמה אסורה שהתחתונה אוסרתה שאין כאן מחילה ולא חד נמי תערב עם תחתונה שהרי אין כאן פתח דלגבי תחתונה הכל סתום: **במגופפת.** מחילה עשרה על הגידוד עד עשר אמות אמצעיות שהניחום כעין פתח ולא הניחו שם המחילה עשרה אלא מחילה חמשה והגידוד חמשה הלכך שתיהן מערבות לעצמן ואין זו אוסרת על זו דלגבי תחתונה כולה סתומה היא ולגבי עליונה [מחילה] ופתחא היא ומיהו כי הדדי לא מצו מערבי משום דלגבי תחתונה הכל סתום: **אימא סיפא כו'.** ועל כרחך האי פחות מכאן אמחילת חמשה שבעשר האמות קאי דהא בכל ההיקף מחילה עשרה איכא: **אי בעי חד תערב.** דהא פתח גמור הוא אבל שתיהן: **במלואה.** שאין ברחבה אלא עשר אמות הלכך אסרה עליונה עליה (ג) ולא מערבה בהדה כדתנן גדולה מותרת וקטנה אסורה: **אי הכי תחתונה חד תיערב.** עם העליונה: **הרי לא תערב.** בפני עצמה דעליונה אוסרת אא"כ עירבה עמה: **דיורין הבאין בשבת.** כגון כותל שבין שתי חצירות שנפל בשבת דהיינו דיורייהו השתא כי הדדי: **מהו שיאסרו.** זה על זה: **וקטנה אסורה.** [וס"ד] שנפרצה בשבת: **אלא ודאי.** על כורחין הכי תוקמא דהא את אמרת דיורין הבאין בשבת אין אוסרין: **דאמרת בעאי מיניה מרב הונא עירב דרך הפתח.** שתי חצירות שעירבו יחד על ידי פתח שביניהם: **ונסתם.** בשבת שנפלה מפולת כנגדו: **מהו.** לטלטל מזו לזו דרך גובה הכותל ותורין ופקקין מי אמרינן הואיל והותר למקצת שבת הותר לכולה או לא: **כותל שבין שתי חצירות.** שלא היה פתח ביניהם ולא עירבו בו יחד ונפל: **רב אמר אין מטלטלין בו אלא בארבע.** רב לית ליה הואיל והותרה הותרה וכחד חצר לא משוינן ליה דקי"ל) חצר שלא עירבה דברי הכל מטלטלין כלים ששבתו בתוכה דהויא כולה חדא רשותא היא אבל הכא ב' רשויות האסורות זו עם זו היו ונמצאת כל אחת פרוצה במלואה למקום האסור לה אע"ג דקי"ל) דחצירות רשות אחת הן הכא כשעירבה כל אחת לעצמה עסקינן ורב לטעמיה דאמר) הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו שתי רשויות הן:

זה

מסורת הש"ס

א) גיטין טו:, ב) [ל"ל רבא], ג) [גיטין טו:], ד) [לעיל נב.], ה) לעיל יז., ו) [לעיל פט.], ז) [שם], ח) [לעיל נא.], ט) [התם איתא חריץ], י) רש"ל מ"ז, כ) שייך לדף לד ע"א במתניתין.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא (אמר ליה וכו' לא) תא"מ ונ"ב ס"א אמר ליה אמר אמימר מידי בגידוד חמשה ובמחיצה חמשה אמר ליה לא: (ב) שם מהו שיאסרו אמר רב חיננא ת"ס אלו: (ג) רש"י ד"ה במלואה וכו' עליונה עלה אי לא ערבה: (ד) תוס' ד"ה גידוד וכו' לענין שבת אם יש תל כצ"ל ותיבת לפרש כשיש נמחק: (ה) ד"ה לא תימא וכו' לא חשיב להא דהכא וכו' בפרק המוציא יין משמע וכו' פריך בהמוציא יין ומי:

◆

גליון הש"ס

גמ' גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין. עי' לעיל דף טו ע"א תוס' ד"ה כותל:

◆

מוסף רש"י

גידוד חמשה ומחיצה חמשה. לענין שבת דבעינן מחילה גבוהה עשרה או עמוק עשרה לרה"י, ואם היה חריץ עמוק חמשה והקיפו מחילה חמשה, אין **מצטרפין.** להיות כתוכו לרה"י (גיטין טו:). **הגדולה מותרת.** להוציא כלי הבתים שבה אם עירבה לעצמה ולא אסרי עלה בני קטנה (לעיל צב.). **עירב דרך הפתח ונסתם הפתח.** אם היו ב' חצרות ופתח ביניהם ועירבו דרך הפתח ונסתם הפתח, או אם היו ב' חצרות ופתח ביניהם דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת, שנפלה כנגדו מפולת, מהו. מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפתוחות מדי שאין ראויות לעירוב כדאמרינן בפרק חלון (לעיל עו.).

א) משמע דרבינו גרס דעליונה לא חד תערב ולא תרי תערב ותמיה דא"כ היכי תחתונה יכולה לערב עם העליונה וצ"ע.